

Agata Krzemińska

Potrzeba badań nad polskim systemem opieki nad weteranami działań poza granicami państwa i ich rodzinami

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 3(15), 56-65

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTOR

mgr Agata Krzemińska

a.krzeminska@aon.edu.pl

POTRZEBA BADAŃ NAD POLSKIM SYSTEMEM OPIEKI NAD WETERANAMI DZIAŁAŃ POZA GRANICAMI PAŃSTWA I ICH RODZINAMI

Od kilkudziesięciu lat polscy żołnierze i funkcjonariusze podejmują działania na rzecz budowy i umacniania światowego pokoju. Narażając swoje życie w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, przyczyniają się (wspólnie z siłami sojuszków) do przywrócenia lub zbudowania pokoju w krajach zagrożonych w konfliktach. Poprzez działania poza granicami państwa wnoszą zatem znaczący wkład w bezpieczeństwo międzynarodowe.

Często ceną, jaką płacą za służbę poza granicami Polski, jest utrata zdrowia, a nawet życia. Żołnierzom i funkcjonariuszom, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu fizycznym i/lub psychicznym, należy się wsparcie i pomoc ze strony państwa polskiego, gdyż wykonywali oni swoje obowiązki, reprezentując Polskę poza jej granicami. Problemy wynikające z tego rodzaju służby dotyczą w dużej mierze również rodzin poszkodowanych oraz poległych żołnierzy i funkcjonariuszy, które mogą potrzebować pomocy psychologicznej oraz socjalnej. Polska w ostatnim czasie zintensyfikowała działalność na rzecz poszkodowanych w działaniach poza granicami państwa i ich rodzin oraz rodzin poległych żołnierzy i funkcjonariuszy. Doraźna pomoc szybko okazała się niewystarczająca. Dostrzeżono potrzebę stworzenia systemu pomocy dla żołnierzy i funkcjonariuszy biorących udział w działaniach poza granicami państwa (od 2011 roku nazywanych weteranami) oraz ich rodzin.

Celem niniejszego artykułu jest uzasadnienie potrzeby podjęcia badań nad polskim systemem opieki nad weteranami działań poza granicami państwa i ich rodzinami oraz zaproponowanie ogólnej procedury badawczej określonego przedmiotu badań.

W działaniach na rzecz pokoju wynikających z charakteru współczesnych konfliktów zbrojnych wojsko już nie tylko ma za zadanie strzec pokoju oraz bezpieczeństwa na obszarze prowadzenia operacji, lecz także używać siły zgodnie z przyznanym mandatem i zasadami jej użycia (ang. *Rules of Engagement*), co może nawet oznaczać prowadzenie regularnych działań bojowych. W związku ze zmieniającym się charakterem misji i operacji oraz prowadzonych w ich ramach działań żołnierze i funkcjonariusze stawali się coraz bardziej narażeni na niebezpieczeństwo utraty zdrowia

i życia. Z biegiem czasu przybywało rannych i poszkodowanych oraz poległych uczestników działań poza granicami państwa.

Polscy żołnierze biorą udział w misjach i operacjach poza granicami kraju nieprzerwanie od 1953 roku, kiedy to grupa obserwatorów pod egidą Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) uczestniczyła w nadzorowaniu rozejmu na Półwyspie Koreańskim. Z biegiem czasu zmieniał się charakter działań Wojska Polskiego w misjach i operacjach zagranicznych. Początkowo polscy żołnierze prowadzili działania obserwacyjne. Następnie polskie kontyngenty wojskowe wyspecjalizowały się w zadaniach logistycznych, medycznych i inżynieryjnych. Misja UNPROFOR (ang. *United Nations Protection Force* – Siły Ochronne Organizacji Narodów Zjednoczonych) w byłej Jugosławii była początkiem powierzenia polskim żołnierzom wykonywania ważnych zadań operacyjnych¹. Niezwykle znamiennej operacją była misja w Iraku. Do zadań żołnierzy należało już nie tylko czuwanie nad pokojem i bezpieczeństwem na terenie objętym konfliktem, lecz także podejmowanie walki w razie pojawiania się niebezpieczeństwa.

Zmiana charakteru operacji i prowadzonych w ich ramach działań przez siły zbrojne narażała żołnierzy wykonujących te zadania na niebezpieczeństwo utraty zdrowia, a nawet życia. Z biegiem lat rosła liczba żołnierzy rannych i poszkodowanych oraz poległych na misjach. Szacuje się, że w ponad 80 misjach i operacjach zagranicznych uczestniczyło ponad 100 tysięcy żołnierzy i pracowników Wojska Polskiego. Część żołnierzy udział ten przypłaciła zdrowiem, a nawet życiem. Według szacunkowych danych od 1953 roku zginęło lub zmarło w Polsce z powodu doznanych ran około 120 uczestników różnych misji².

Brakuje rzetelnych informacji o skutkach zdrowotnych uczestnictwa żołnierzy w misjach i operacjach poza granicami kraju, ale z szacunkowych danych wynika, że w latach 1953-2002 około 400 uczestników misji doznało trwałego uszczerbku na zdrowiu, który mógł skutkować nawet inwalidztwem. Podobna liczba żołnierzy Polskich Kontyngentów Wojskowych (PKW) została inwalidami podczas udziału w operacjach w Iraku i Afganistanie. W Polsce nie prowadzi się statystyk, które informowałyby, ilu żołnierzy straciło zdrowie w wyniku traumy psychicznej, niemniej jednak z wycinkowych badań sondażowych można odczytać, że u około 10% weteranów PKW występują objawy niepełnego lub rozwiniętego zespołu stresu pourazowego PTSD (ang. *posttraumatic stress disorder* – zespół stresu pourazowego)³.

¹ Por., B. Politowski, *Na obczyźnie dla ojczyzny*, Kurier Weterana nr 2/2012, Wojskowy Instytut Wydawniczy, s. 44.

² Por., tamże, s. 44.

³ S. Ilnicki, *Doświadczenia Kliniki Psychiatrii i Stresu Bojowego Wojskowego Instytutu Medycznego w leczeniu weteranów Polskich Kontyngentów Wojskowych*, materiały z konferencji z dn. 01.12.2011 r.

Często dzień powrotu do kraju nie oznacza dla żołnierzy końca misji. Często też nie radzą sobie z ciągnącym się za nimi piętnem fizycznym i psychicznym. Proponowane przez rząd resortowe rozwiązania legislacyjne nie dorównywały rzeczywistym potrzebom. Ranni i poszkodowani żołnierze trafiali w Polsce pod opiekę państwowego systemu opieki zdrowotnej. Wiele placówek nie honorowało legitymacji poszkodowanego. Prawdziwą niedorzecznością było skazanie rannych żołnierzy na kilkumiesięczne kolejki do specjalisty. Narodowy Fundusz Zdrowia nie był w stanie przeznaczyć potrzebnych sum na protezy dla żołnierzy. Co prawda Minister Obrony Narodowej przeznaczał na ten cel środki w formie zapomogi, ale nie była to pomoc systemowa. Konieczne okazało się rozszerzenie pakietu pomocy. Żołnierze biorący udział w działaniach poza granicami kraju powinni zostać zapewnieni o pomocy państwa w razie wypadku oraz o należącym się im poczuciu bezpieczeństwa i stabilności⁴.

Oprócz Sił Zbrojnych największą formacją biorącą udział w działaniach poza granicami państwa jest Policja. Początek udziału polskiej Policji w misjach zagranicznych datuje się na 1992 rok, kiedy to 30 funkcjonariuszy udało się na misję do byłej Jugosławii. Od tego czasu polscy policjanci pełnili służbę w misjach pokojowych pod auspicjami ONZ (m.in. misja w Iraku, Bośni i Hercegowinie, Kosowie, Liberii), Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (misja w Chorwacji) i Unii Europejskiej (m.in. misja w Macedonii, Bośni i Hercegowinie, Sudanie, Afganistanie). Najdłuższą misją pokojową jest misja na terenach krajów powstałych po rozpadzie byłej Jugosławii. Zgodnie z mandatem organizacji pokojowych policjanci zajmują się wykonywaniem różnych zadań obejmujących obserwację, inspekcję, przestrzeganie praw człowieka, czy pomoc instytucjom międzynarodowym w rozprowadzaniu pomocy humanitarnej⁵.

Służba w kontyngentach wymaga od policjantów szczególnej odporności psychicznej. Pierwsi delegowani na misje policjanci nie przeszli przeszkolenia według standardów podobnych do obowiązujących obecnie. Z powodu braku własnych doświadczeń początkowo korzystano z wiedzy wojskowych specjalistów i szkolenia odbywały się w Wojskowym Centrum Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych ONZ w Kielcach (obecnie: Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych). Następnie szkolenie polskich policjantów do misji realizowano w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie i w Szkole Policji w Słupsku. Mimo że początkowo nie było wykładowców wszechstronnie przygotowanych do tego trudnego zadania, kadra szkoleniowa poradziła sobie z przygotowaniem funkcjonariuszy policji do misji. Profesjonalizm polskich policjantów nie raz spotkał się z uznaniem społeczności międzynarodowej. Dowodem tego uznania jest niewątpliwie po-

⁴ Por., M. Schwarzgruber, *Krok do systemu*, Kurier Weterana nr 1/2012, Wojskowy Instytut Wydawniczy, s. 4.

⁵ Por., http://sbn.republika.pl/polic_mis_pok.html [dostęp: 12.02.2015].

wierzenie im ważnych stanowisk w strukturach organizacyjnych misji pokojowych, m.in. doradcy ministra spraw wewnętrznych w Bośni i Hercegowinie, dowódcy stacji, oficerów szkoleniowych⁶.

Obecnie w Szkole Policji w Słupsku kolejne grupy policjantów są szkolone do pełnienia służby w misjach pokojowych. Przewiduje się, że kolejne lata przyniosą zwiększenie i rozwój zaangażowania Policji w misje pokojowe. Łącznie w polskich kontyngentach policyjnych służbę pełniło 3 314 policjantów, a w tym 96 kobiet. Podczas misji śmierć poniosło 6 policjantów, a 52 zostało rannych⁷.

Do realizacji zadań poza granicami państwa mogą zostać wydzielone również kontyngenty Straży Granicznej, które biorą udział w organizowaniu i kontroli ruchu granicznego, organizowaniu ochrony granicy państwowej, zapewnieniu bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej oraz rozpoznawaniu i przeciwdziałaniu zagrożeniom terroryzmem⁸. Funkcjonariusze Straży Granicznej mają znacznie mniejszy udział w misjach zagranicznych niż żołnierze lub policjanci, ale również wnoszą istotny wkład w bezpieczeństwo międzynarodowe. Od 2011 roku są oni oddelegowani do pełnienia służby w EULEX Kosowo (ang. *European Union Rule of Law Mission*). Z kolei od 2005 roku biorą udział w misji szkoleniowo-doradczej na granicy ukraińsko-mołdawskiej EUBAM (ang. *European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine*).

Do wykonywania zadań ochronnych (ochrony osób, obiektów i urządzeń o szczególnym znaczeniu ze względu na dobro i interes państwa) w rejonie prowadzenia operacji mogą zostać oddelegowani funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu (BOR), jednakże ustawodawca tego jednoznacznie nie precyzuje⁹. Przez wzgląd na fakt, że najczęściej są to państwa całkowicie lub częściowo uznane za strefę działań wojennych, funkcjonariusze BOR narażeni są na utratę zdrowia, a nawet życia. Często placówki dyplomatyczne, których ochroną się zajmują, są celami ataków terrorystycznych. Służba BOR poza granicami kraju jest zatem porównywalnie niebezpieczna do służby innych funkcjonariuszy mundurowych i żołnierzy.

Polska aktywnie uczestniczy w misjach nie tylko o charakterze pokojowym, stabilizacyjnym czy obserwacyjnym, lecz także na przestrzeni ostatnich lat zintensyfikowała zaangażowanie w misje pomocy krajom dotkniętym kataklizmami i klęskami żywiołowymi w zakresie wsparcia działań ratowniczych, poszukiwawczych i humanitarnych. Tego typu zadania zleca

⁶ Por., <http://www.mdk2.lublin.pl/Kosowo/?page=default2> [dostęp: 12.02.2015].

⁷ Por., <http://www.info.policja.pl/inf/wspolpraca-miedzynarod/misje-pokojowe/47732,Misje-pokojowe-informacje-ogolne.html> [dostęp: 12.02.2015].

⁸ Por., *Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej*, Dz. U. z 1990 r., nr 78, poz. 462, z póź. zm., art. 147c.

⁹ Zob., *Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu*, Dz. U. z 2001 r., nr 27, poz. 298, z póź. zm.

się grupom ratowniczym Państwowej Straży Pożarnej. Komórką zajmującą się organizowaniem działań ratowniczych poza granicami państwa jest Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności (KC-KRiOL)¹⁰. Największą aktywność Polska wykazuje działając w UE, ONZ oraz NATO. Strażacy Państwowej Straży Pożarnej wielokrotnie brali udział w akcjach ratowniczych i humanitarnych poza granicami kraju m.in. w Armenii, Turcji, na Węgrzech, w Albanii, Rumunii, Indiach, Ukrainie, Słowacji, w Algierii, Iranie, Pakistanie, Sri Lance, Indonezji, Niemczech, Haiti, Republice Czeskiej, Bułgarii i Federacji Rosyjskiej¹¹. Zasady wykonywania zadań przez funkcjonariuszy PSP określa właściwa ustawa, ale niezbyt precyzyjnie odnosi się do sytuacji, w których funkcjonariusze zostają poszkodowani¹².

Ze względu na aktywne uczestnictwo Polski w misjach i akcjach ratowniczych poza granicami kraju i zmieniające się środowisko prowadzenia działań pojawiła się potrzeba otoczenia uczestników misji systemową opieką państwa. Wraz z kolejnymi misjami przybywa rannych, poszkodowanych i poległych żołnierzy oraz funkcjonariuszy, którzy nie mogą zostać pozostawieni sami sobie, ponieważ realizowali zadania, reprezentując Polskę poza jej granicami.

W Polsce powstaje system opieki nad weteranami. Mimo że żołnierze biorą czynny udział w umacnianiu światowego pokoju od ponad sześćdziesięciu lat, pierwszy akt regulujący ich służbę poza granicami kraju uchwalono dopiero w 1998 roku. Była to *Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa*¹³. Żołnierzom wyjeżdżającym na misję przed 1998 rokiem nie przysługiwały żadne uprawnienia. Dopiero wprowadzenie *Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa* rozszerzyło pakiet pomocy oraz stało się swego rodzaju zadośćuczynieniem osobom narażającym życie w imię ojczyzny. Ta znamienita ustawa, która weszła w życie 30 marca 2012 roku, okazała się też zwieńczeniem procesu tworzenia w Polsce systemu pomocy dla weteranów¹⁴. W poszczególnych przepisach ustawy przewidziano wiele uprawnień dla weteranów, z których większość odnosi się do weteranów poszkodowanych.

¹⁰ Por., Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, *Procedura dotycząca zasad wydawania przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej zaświadczeń dokumentujących uczestnictwo w działaniach ratowniczych poza granicami państwa osobom ubiegającym się o przyznanie statusu weterana*, Warszawa, 2013.

¹¹ Por., <http://psp.opole.pl/uploads/info-o-ppsp-na-xx-lecie.pdf> [dostęp: 12.02.2015].

¹² Zob., *Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej*, Dz. U. z 1991 r., nr 88, poz. 400, z póź. zm., rozdział 5a.

¹³ Zob., *Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa*, Dz. U. z 2014 r., poz. 1033.

¹⁴ Zob., *Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa*, Dz. U. z 2011 r., nr 205, poz. 1203.

Zarówno żołnierze, jak i funkcjonariusze Policji, Straży Granicznej, BOR, wywiadu i kontrwywiadu, mogą ubiegać się o status weterana i weterana poszkodowanego. Muszą spełnić jednak formalny warunek, jakim jest nieprzerwane działanie poza granicami Polski przez co najmniej 60 dni. Nieco inaczej uregulowana jest kwestia funkcjonariuszy Straży Pożarnej, w których przypadku ustawodawca mówi o pełnieniu służby poza granicami kraju przez 60 dni łącznie. Wynika to ze specyfiki służby – akcje ratownicze, takie jak poszukiwanie ludzi pod gruzami budynków po trzęsieniach ziemi, trwają zwykle kilka lub kilkanaście dni. Zgodnie z informacją rzecznika prasowego PSP w marcu 2013 roku formalne warunki do uzyskania statusu weterana działań poza granicami kraju spełniało kilkunastu strażaków.

Rozpatrując problem opieki nad weteranami działań poza granicami państwa, nie można pominąć kwestii rodzin żołnierzy i funkcjonariuszy, które zostają w Polsce. Często trudno jest im wrócić do normalnego życia po traumie, jakiej doświadczyły w związku ze służbą członka ich rodziny. Problemy, które dotyczą rodziny weteranów, mają zarówno podłoże natury psychicznej, jak i socjalnej.

Aktualnie polscy żołnierze i funkcjonariusze powracający ze służby poza granicami kraju mogą liczyć na pomoc państwa, które dąży do zapewnienia potrzebującym weteranom pomocy socjalnej, prawnej oraz medycznej, w tym opieki psychologicznej i zaopatrzenia ortopedycznego. Aby skorzystać z tych uprawnień, niezbędne jest uzyskanie statusu weterana lub weterana poszkodowanego, a niestety nie wszyscy wiedzą, w jaki sposób uzyskać ten status. Duży problem tkwi też w braku profilaktyki, z czego wynika fakt, że wielu uczestników misji do tej pory nie wie o swoich prawach. Zgodnie z założeniami – system opieki obejmuje rodziny żołnierzy i funkcjonariuszy, którym powinna być zapewniona pomoc psychologiczna, a w szczególnie trudnych przypadkach nawet socjalna. Widoczna jest zatem potrzeba kompleksowego podejścia do problematyki zabezpieczenia medycznego, prawnego oraz socjalnego żołnierzy i funkcjonariuszy uczestniczących w misjach poza granicami kraju i ich rodzin.

Dążąc do stworzenia odpowiedniego systemu opieki nad weteranami i ich rodzinami, zasadne jest przeanalizowanie, jak inne kraje rozwiązały ten problem. Państwa, jak: Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, czy Francja, radzą sobie z opieką nad weteranami, zatem można dokonać porównania zastosowanych tam rozwiązań do polskich realiów. Następnie, po sformułowaniu odpowiednich wniosków, zasadne byłoby opracowanie kompleksowych założeń systemu opieki nad weteranami i ich rodzinami.

Analiza literatury przedmiotu, obserwacja mediów, jak również wnioski wynikające z doświadczeń weteranów spowodowały, iż dostrzeżono lukę w teorii funkcjonowania systemu opieki. Brakuje opracowań kompleksowo obejmujących problematykę pomocy zarówno weteranom, jak i ich rodzinom. Dostrzeżono również problemy w praktyce funkcjonowania systemu

powodujące, że jest on nieefektywny. Dobro weteranów i ich rodzin pozwala uznać za zasadne podjęcie działań badawczych służących identyfikacji przyczyn niewydolności lub niskiej jakości działania systemu. Badacz, podejmując problem, kieruje się oprócz motywacji naukowej potrzebami społecznymi. W wyniku przeprowadzonych badań osiąga się określony poziom poznania naukowego i poprzez poznanie określonego obszaru należy ujawnić wyniki badań opinii społecznej. Wyniki badań powinny wyzwolić refleksję nad określonym problemem i skłonić decydentów do poprawy jakości systemu.

Proces badawczy opiera się na określonym przedmiocie badań, czyli obiektywnie istniejącym, poddającym się pomiarowi zjawisku możliwym do zbadania na gruncie metodologii¹⁵. Ogólnie można przyjąć, że przedmiot badań stanowią obiekty lub procesy, które badamy¹⁶. Z naukowego punktu widzenia, w niniejszej publikacji, zasadne jest zatem określenie **przedmiotu badań jako systemu opieki nad weteranami działań poza granicami państwa i ich rodzinami w aspekcie jego funkcjonowania**.

Przedmiot badań i zidentyfikowany problem naukowy jest podstawą do sformułowania celu badań¹⁷, który jest swoistym dążeniem do wzbogacenia wiedzy o osobach, zjawiskach lub rzeczach, stanowiących przedmiot badań¹⁸. Jeśli za przedmiot badań zostanie przyjęty system opieki nad weteranami działań poza granicami państwa i ich rodzinami, to zasadne jest sformułowanie celu badań jako dokonania oceny omawianego systemu opieki oraz określenia jego sprawności i kierunków rozwoju.

Z punktu naukowego cele badań mogą mieć różny charakter:

- poznawczy – identyfikujący wiedzę o jakimś zjawisku lub fakcie, dokonujący systematyzacji poglądów w danym obszarze wiedzy, wyjaśniający zagadnienie;
- użytkowy (praktyczny) – dotyczący znalezienia prawidłowości rozwojowych, funkcjonujących zasad oraz sposobów działania¹⁹.

Mając na uwadze specyfikę każdego z celów oraz sformułowany przedmiot badań, należy za cel poznawczy uznać **diagnozę systemu opieki nad weteranami działań poza granicami państwa i ich rodzinami**. Ocena funkcjonowania systemu powinna dostarczyć badaczowi wniosków co do jego słabych i silnych stron. A zatem z procesu poznania będą wynikały wnioski do poprawy określonego systemu. Stąd za cel użytkowy

¹⁵ Por., T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa, 1998, s. 56.

¹⁶ Por., B. Szulc, Z. Mazurek, *Podstawy tożsamości metodologicznej nauk wojskowych*, praca naukowo-badawcza, AON, Warszawa, 2010, s. 75.

¹⁷ Por., S. Wojnarowska-Szpucha, J. Wojnarowski, *Jak rozwiązać problem badawczy w pracach promocyjnych*, AON, Warszawa, 2012, s. 13.

¹⁸ Por., W. Dudkiewicz, *Podstawy metodologii badań do pracy magisterskiej i licencjackiej z pedagogiki*, wyd. Stachurski, Kielce, 2000, s. 50.

¹⁹ Por., S. Wojnarowska-Szpucha, J. Wojnarowski, *Jak...*, s. 23.

można przyjąć **określenie kompleksowych założeń poprawy jakości funkcjonowania systemu opieki nad weteranami i ich rodzinami.**

Warunkiem podejmowania procesu badań naukowych, czyli swoistego układu występujących kolejno czynności realizowanych przez określone podmioty, zmierzających do określonego celu²⁰, jest sformułowanie problemów badawczych. Według S. Nowaka problem badawczy to *tylę, co pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie*²¹. Zgodnie z organizacją procesu badawczego według m.in. T. Pilcha, czy W. Dudkiewicza, następnym krokiem po określeniu celu badań jest sformułowanie problemów badawczych i hipotez²². Przedstawiona w artykule sytuacja problemowa oraz przyjęty przedmiot i cel badań są podstawą sformułowania problemu badawczego ujętego w postaci pytania. **Jak funkcjonuje w Polsce system opieki nad weteranami działań poza granicami państwa oraz ich rodzinami?** Przy tak określonym problemie badawczym zasadne jest jego doprecyzowanie poprzez sformułowanie problemów szczegółowych. Wstępnie można przyjąć, że zawarte poniżej problemy szczegółowe są wystarczające co do całościowego rozwiązania problemu głównego.

1) Jak ewoluował w Polsce system opieki nad weteranami i ich rodzinami?

2) W jakim zakresie przedsięwzięcia pomocy weteranom spełniają kryteria systemowych rozwiązań?

3) W jakim zakresie sposób, formy i metody opieki nad weteranami spełniają ich oczekiwania?

4) Jak funkcjonuje system opieki nad weteranami i ich rodzinami w innych krajach?

5) Jakie są problemy związane z funkcjonowaniem systemu opieki nad weteranami w Polsce i co jest ich przyczyną?

6) W jakim kierunku należy rozwijać system opieki nad weteranami, aby usprawnić efektywność jego działania i zaspokoić oczekiwania interesariuszy?

Propozycją odpowiedzi na zadane pytanie wynikające z problemu badawczego jest hipoteza, czyli pojęcie wywodzące się z greckiego *hipothesis*, oznaczające przypuszczenie, domysł. Jest więc to przypuszczenie wymagające weryfikacji, czyli sprawdzenia w drodze określonej procedury badawczej²³. Biorąc pod uwagę sformułowane problemy, hipotezę roboczą określono następująco:

²⁰ Por., B. Szulc, Z. Mazurek, *Podstawy...*, s. 91.

²¹ S. Nowak, *Metodologia badań socjologicznych. Zagadnienia ogólne*, Warszawa, 1970, s. 214.

²² Por., B. Szulc, Z. Mazurek, *Podstawy...*, s. 92-93.

²³ Por., J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, „Śląsk” Wydawnictwo Naukowe, Katowice, 2005, s. 53.

W Polsce system opieki nad weteranami i ich rodzinami funkcjonuje na niskim poziomie. Powodem niskiego poziomu jego efektywności jest brak doświadczeń w tym zakresie oraz skupienie działania tylko na wybranych podsystemach. Takie podejście wskazuje, że system nie spełnia swej misji w ujęciu holistycznym. Obecnie system w sposób wystarczający funkcjonuje tylko w zakresie pomocy medycznej dla weteranów poszkodowanych oraz pomocy socjalnej dla rodzin poległych. Natomiast w zakresie zabezpieczenia medycznego weteranów nieposiadających statusu poszkodowanych oraz ich rodzin, opieki nad rodzinami weteranów podczas wykonywania zadań poza granicami kraju oraz polityki informacyjnej system nie spełnia swej misji.

Celem niniejszego artykułu było przybliżenie czytelnikowi potrzeby badań, a jednocześnie zainicjowanie dyskusji, czy tok przyjętego rozumowania na drodze badań naukowych można uznać za zasadny. W artykule nie przedstawiono szczegółowej procedury badawczej niniejszego problemu, a tylko jej najważniejsze elementy.

W przekonaniu autora z naukowego punktu widzenia istnieje potrzeba penetracji założeń systemu opieki oraz przyczynienia się do poprawy jakości jego funkcjonowania, ponieważ dotyczy on ludzi, którzy w szczególny sposób działają na rzecz państwa.

Bibliografia

1. Dudkiewicz W., *Podstawy metodologii badań do pracy magisterskiej i licencjackiej z pedagogiki*, wyd. Stachurski, Kielce, 2000.
2. Ilnicki S., *Doświadczenia Kliniki Psychiatrii i Stresu Bojowego Wojskowego Instytutu Medycznego w leczeniu weteranów Polskich Kontyngentów Wojskowych*, materiały z konferencji z dn. 01.12.2011 r.
3. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, *Procedura dotycząca zasad wydawania przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej zaświadczeń dokumentujących uczestnictwo w działaniach ratowniczych poza granicami państwa osobom ubiegającym się o przyznanie statusu weterana*, Warszawa, 2013.
4. Nowak S., *Metodologia badań socjologicznych. Zagadnienia ogólne*, PWN, Warszawa, 1970.
5. Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa, 1998.
6. Politowski B., *Na obczyźnie dla ojczyzny*, Kurier Weterana nr 2/2012, Wojskowy Instytut Wydawniczy.
7. Schwarzgruber M., *Krok do systemu*, Kurier Weterana nr 1/2012, Wojskowy Instytut Wydawniczy.
8. Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, „Śląsk” Wydawnictwo Naukowe, Katowice, 2005.

Potrzeba badań nad polskim systemem opieki nad weteranami...

9. Szulc B., Mazurek Z., *Podstawy tożsamości metodologicznej nauk wojskowych*, praca naukowo-badawcza, AON, Warszawa, 2010.

10. Wojnarowska-Szpucha S., Wojnarowski J., *Jak rozwiązać problem badawczy w pracach promocyjnych*, AON, Warszawa, 2012.

Akty prawne

1. *Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa*, Dz. U. z 2014 r., poz. 1033.

2. *Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej*, Dz. U. z 1990 r., nr 78, poz. 462, z póź. zm.

3. *Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu*, Dz. U. z 2001 r., nr 27, poz. 298, z póź. zm.

4. *Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa*, Dz. U. z 2011 r., nr 205, poz. 1203.

5. *Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej*, Dz. U. z 1991 r., nr 88, poz. 400, z póź. zm.

Źródła internetowe

1. http://sbn.republika.pl/polic_mis_pok.html.
2. <http://www.mdk2.lublin.pl/Kosowo/?page=default2>.
3. <http://www.info.policja.pl/inf/wspolpraca-miedzynarod/misje-pokojowe/47732,Misje-pokojowe-informacje-ogolne.html>.
4. <http://psp.opole.pl/uploads/info-o-psp-na-xx-lecie.pdf>.

THE NEED TO RESEARCH THE POLISH CARE SYSTEM FOR OVERSEAS OPERATIONS' VETERANS AND THEIR FAMILIES

Abstract: The purpose of this article is to demonstrate and justify the need to conduct research of the Polish care system for overseas operations' veterans and their families. The problem situation has been presented and on its basis the aim of the research, as well as main and particular research problems have been formulated, what consequently led to the creation of working hypothesis. The concept of the research described in the article will be the basis for further scientific penetration of the assumptions of the system mentioned in the title.